

Asia: VN/32825/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

EO-liiton kohderyhmille Saavutettavuuskirjasto Celian kirjastopalvelut ovat ensiarvoisen tärkeitä, monille välttämättömiä oppimisen ja opiskelun mahdollistajana ja lukuharrastuksen edistäjänä. Erilaisten oppijoiden liitosta (jatkossa EO-liitto) on vuosien ajan ollut edustaja Saavutettavuuskirjasto Celian johtokunnassa.

EO-liitto kantaa virastouudistuksen yhteydessä suurta huolta siitä, miten eri-ikäiset lukemisesteiset – erityisesti uudet palvelujen käyttäjät – löytävät jatkossa Celian palvelut. Celian palveluiden sijainti osana Kansallisarkistoa ei ole toiminnallisesti eikä käytännöllisesti luontevaa, sillä niiden toiminnat ja kohderyhmät ovat täysin erilaiset. Uuden viraston nimeksi ehdotettu Kansallisarkisto ei myöskään millään tavalla kuvaa Celian palveluja, vaan asiakkaiden täytyy tietää ja muistaa, että ne ovat osa Kansallisarkiston toimintaa. Esimerkiksi asiakkaiden, joilla on lukivaikeus, hahmottamisen vaikeus tai jokin muu oppimisen vaikeus, voi olla vaikeaa löytää palvelujen piiriin, jos ne eivät ole selkeästi ja helposti löydettävissä. EO-liiton näkemyksen mukaan uuden viraston nimeämistä täytyy harkita uudelleen ja sisällyttää nimeen sana kirjasto. Vähintään tulee varmistaa, että Celian palvelut ovat löydettävissä niiden nykyisellä nimellä Saavutettavuuskirjasto Celia.

EO-liitto jakaa Saavutettavuuskirjasto Celian näkemyksen siitä, että sille tulee määritellä itsenäinen asema suhteessa Kansallisarkistoon. Kun kysymyksessä on haavoittuvassa asemassa olevat lukemisesteiset asiakkaat, on varmistettava kaikin mahdollisin tavoin, että he löytävät ja saavat tarvitsemansa palvelun vähintään yhtä laajana ja monipuolisena kuin tällä hetkellä. Tässä Saavutettavuuskirjasto Celian aseman määrittäminen itsenäiseksi toimintayksiköksi Kansallisarkiston yhteydessä olisi luonteva ja selkeä keino varmistaa palvelun laatu ja jatkuvuus nykyisen kaltaisena.

EO-liitto jakaa Saavutettavuuskirjasto Celian näkemyksen myös siitä, että uudessa laissa tulisi tarkemmin kuvata sen tarkoitus ja tehtävä, samaan tapaan kuin se on kuvattu tällä hetkellä voimassa olevassa laissa ja lain perusteluissa Saavutettavuuskirjaston Celiasta (1 § ja HE 95/2022, Säädoskohtaiset perustelut, s. 17). Kirjauksella on merkitystä palvelun nykyisen laajuuden ja nykyisten keskeisten tehtävien turvaamisessa.

Elokuussa 2025 astuu voimaan esi- ja perusopetuksen oppimisen tuen kokonaisuudistus. Uudistuksessa tuen painopiste siirtyy vahvasti ennakoivaan ja ennaltaehkäisevään oppimisen tukeen, joka toteutetaan inklusion periaattein osana yleisopetusta. Tässä aivan keskeistä on varmistaa, että kaikki lapset ja nuoret saavat tarvitsemansa oppimateriaalit ja innostuvat lukemaan muun muassa äänikirjoja, jos kirjallisen tekstin lukeminen on esimerkiksi lukivaikeuden takia hidasta ja kuormittavaa. Myös toisella ja kolmannella asteella on ensiarvoisen tärkeää varmistaa, ettei yhdenkään opiskelijan oppiminen ja lukuharrastus hidastu tai esty sopivien, saavutettavien oppimateriaalien ja kirjojen puutteen vuoksi. Saavutettavuuskirjasto Celiin rooli konsultoivana asiantuntijaorganisaationa on tärkeä, sillä kouluissa ja oppilaitoksissa opettajien ja muun henkilöstön tieto materiaalin saavutettavuudesta on vielä hyvin vaihtelevaa ja puutteellista.

Lisäksi Celiällä on tärkeä tehtävä saavutettavan julkaisemisen asiantuntijana, josta muut kirjoja ja muita materiaaleja tuottavat organisaatiot saavat tietoa saavutettavuudesta ja tukea saavutettavien materiaalien tuottamiseen. Tämän asiantuntijaroolin tulisi näkyä selkeästi lain perusteluissa, ja asiantuntijapalveluiden tulisi olla helposti löydettävissä nimellä Saavutettavuuskirjasto Celia.

Reinikainen Sarianna
Erilaisten oppijoiden liitto ry